

Tolkning av det verbala och det visuella

Barbro Sjöberg

I en tidigare publicerad artikel i Techne serien (Sjöberg, 2005) gjordes en genrebeskrivning av fenomenet skissbok. Genrebeskrivningen baserade sig på en analys av sex formgivarstuderandes skissböcker. I den nu aktuella artikeln redogörs för hur genren tillämpats i en slöjdpedagogisk kontext inom två kurser i Konsthandarbete under åren 2002 respektive 2004 inom de didaktikbaserade ämnesteknologiska studierna i slöjdpedagogik vid Åbo Akademi, Vasa. En av målsättningarna för kurserna var att testa skissboken i en slöjdpedagogisk kontext. Under kursens gång hade de studerande som uppgift att utforska och dokumentera ett givet tema i sina skissböcker. Efter avslutad kurs skannades skissböckerna in för att utgöra empiriskt material för tolkning och analys av hur de studerande utformat dokumentationen i sina skissböcker på basen av de instruktioner de fått under kursens gång. I föreliggande studie redogörs för bearbetning, tolkning och analys av det empiriska materialet med hjälp av NVivo 9, en version av NVivo som underlättar bearbetning och den vetenskapliga tolkningen av visuellt material. Resultaten visar att uppmuntran till horisontell mediering i samband med dokumentation i skissbok kan leda till en mångsidig och personlig utforskning av givet tema.

Sökord: metod, slöjd, NVivo, skissbok, lärarutbildning

Perspektivgrund

Artikeln rubrik anspelar dels på de studerandes tolkning av en utvald vers ur Kalevala och hur denna har utforskats verbalt och visuellt i skissboken för att sedan förverkligas i ett textilt material. Dels anspelar rubriken på den aktuella forskningsuppgiftens syfte, att utvärdera hur introduktionen av skissboken utfallit i en kurs i Konsthandarbete vid slöjdläroverutbildningen där Kalevala använts som tema.

Kalevala, Finlands nationalepos, insamlat och sammanställt av Elias Lönnrot och utgivet på finska år 1849, har inspirerat många konstnärer, arkitekter och formgivare. Inom bildkonsten är kanske Gallen Kallela den främsta tolkaren av Kalevala, inom musiken har bl.a. Jean Sibelius och Aulis Sallinen fascinerats av Kalevala. Också arkitekten Eliel Saarinen sökte inspiration i landskapet Karelen, Kalevalas värld, och synliggör detta i sin nationalromantiska stil (Finska Litteratursällskapet, 2010). Inom formgivning har Kalevala fungerat som inspirationskälla för form-

givare vid Kalevala Koru Oy, som grundades 1935 och som idag är det största företaget inom sin bransch i Finland. Inom företaget formger, tillverkar och marknadsför man högklassiga guld-, silver- och bronssmycken som var och en har sin egen historia och symbolik (Kalevala Koru, 2010). I sin ursprungliga finska språkdräkt är Kalevala en dramatisk och fantasieggande, men språkligt svårtillgänglig, läsupplevelse. Den svenska översättningen gjord av Lars och Mats Hulden (2000) gav en möjlighet att introducera Kalevala som inspiration för ett arbetsområde i konsthandarbete.

Utvärderingen av hur introduktionen lyckats sker som en analys och tolkning av hur de studerandes verbala kommentarer i skissboken stöder det visuella, dvs. skisser, skissutveckling samt färg-, teknik- och materialval, och vice versa. Vid utvärderingen beaktas de instruktioner de studerande fått under kursens gång. Analysen är utförd med hjälp av dataprogrammet NVivo 9 som ger möjlighet att förutom texter även importera bildmaterial för analys. Utmaningen har varit att hitta en metod för hur text- och bildmaterialet i skissböckerna skall bearbetas och kodas för att det skall vara möjligt att analysera och tolka detsamma. Resultatet av analysen kommer att användas i avsikt att utveckla delområdet formgivning i undervisning och handledning inom en slöjdpedagogisk kontext.

Under en universitetskurs i formgivning i England, väcktes mitt intresse för skissboken, vilken där användes som ett samlingsställe för idéer och fakta under den pågående formgivningsprocessen. Detta gav inspiration till att försöka utveckla skissboken till ett arbetsredskap i formgivning inom den slöjdteknologiska undervisningen eftersom jag ansåg den kunde utgöra ett utomordentligt redskap även för dokumentation av slöjdprocesser. Problemet var att det fanns ytterst lite litteratur på området, skissboken upplevdes som ett fenomen som var självklart för de invigda, men otillgängligt för en utomstående. För att komma underfund med skissbokens uppbyggnad, användning och funktion analyserades skissböcker gjorda av formgivningsstuderande under nämnda formgivningskurs, och på basis av dessa analyser definierades skissboken som en egen genre (Sjöberg, 2005). Hellspong (2001, s. 74) menar att man genom att genrebestämma olika typer av texter och fenomen kan medvetandegöra, samt ge stadga, sammanhang och en fast form för olika framställningssätt. Definitionen av skissboken som en genre baserar sig på fyra olika perspektiv, ett strukturellt, ett funktionellt, ett kognitivt och ett expressivt perspektiv (Sjöberg, 2005, s. 269–279). Genrebeskrivningen av skissboken gjorde det lättare att ta in den i undervisningen som ett redskap för dokumentation av formgivnings- och slöjdprocesser och att utveckla en arbetskultur kring detsamma. Genren ger de studerande ramar, men samtidigt en individuell frihet att förverkliga sina slöjdprojekt.

I den fortsatta forskningen har arbetskulturen kring skissboksarbetet utvecklats genom att ett sociokulturellt perspektiv har tillförts (Sjöberg, 2008). Den socio-kulturella forskningen har sina utgångspunkter i Vygotskys idéer (Dysthe, 2003; Säljö, 2005). Vygotsky utgick från att människan skapar kunskap genom att vara i ständig interaktion med omgivningen, i samspel med andra människor och med hjälp av olika kulturella redskap. Med kulturella redskap menas de resurser som vi har tillgång till och som vi använder för att förstå vår omvärld och för att kunna agera i denna. Redskapen är vanligtvis både mentala och fysiska till sin natur, det abstrakta och det konkreta går hand i hand (Säljö 2005, s. 20–22). I ett slöjdpedagogiskt sammanhang kan skissboken definieras som ett kulturellt redskap. Enligt Dysthe (2003, s. 45) innehåller kulturella redskap tidigare generationers erfarenheter och insikter, och när vi använder redskapen utnyttjar vi dessa erfarenheter. Detta innebär att genom att utveckla en arbetskultur kring skissboken i en slöjdpedagogisk kontext, utnyttjar man erfarenheter och insikter utvecklade inom konst- och formgivningsvärlden vilka kan anpassas till och tillämpas inom slöjdpedagogisk verksamhet (Sjöberg, 2008, s. 73). I föreliggande studie vidareutvecklas det sociokulturella perspektivet som en del av den slöjdpedagogiska forskningen i samband med fördjupad tolkning och analys av skissboken som ett kulturellt redskap.

Insamling och empiri

Samtidigt som jag för mitt avhandlingsarbete analyserade formgivningsstuderandes skissböcker och författade artikeln *Skissboken – en genrebeskrivning* (Sjöberg, 2005) testades dokumentation i skissbok i två kurser i Konsthandarbete vid slöjd-läroverksutbildningen vid Åbo Akademi, Vasa. I och med att genrebeskrivningen utarbetades parallellt med att kurserna hölls stod genomförandet av kursen i ständig växelverkan med utvecklingen av genren. Kurserna genomfördes hösten 2002 (5 studieveckor) respektive hösten 2004 (2 studieveckor), och benämns i fortsättning *Konsthandarbete 1* och *Konsthandarbete 2*. Kurserna utgjorde en del av de didaktikbaserade ämnesteknologiska studierna i slöjdpedagogik. I detta avsnitt redogörs för uppläggning och genomförande av kurserna för att ge en bild av den kontext ur vilket det empiriska materialet är insamlat.

Under hösten 2002 inleddes Konsthandarbete 1, i kursen deltog åtta studerande. En av målsättningarna med kursen var att med Kalevala som inspiration införa ett experimentellt arbetssätt som skulle motivera den studerande att förlänga formgivningsprocessen genom test och experiment. Det teknologiska innehållet i kursen bestod av broderi, tygtryck och färgning. De studerande skulle låta sig inspireras av Kalevala genom att ta till sig texten samt tolka en utvald vers med hänseende på upplevelser, färger och former. Utgående från den personliga tolkningen av texten

var tanken att det verbala skulle visualiseras i ett textilt material, att läsoplevelsen skulle förverkligas i en slöjdprodukt.

Kursen inleddes med högläsning av några verser utgående från vilken en tankekarta på olika möjligheter att gå in i temat byggdes upp: via texten, illustrationer, dräkter eller via smycken. Studerande bestämde sig ganska snabbt för hur de ville arbeta. Sex studerande valde att utgå från smycken, en att utgå från en tavla och en att utgå från texten. Det visade sig dock svårt att uppmuntra de studerande som valt smycken och tavla som inspiration att gå in för en djupare utforskning av temat, eftersom både smyckena och tavlan redan var långt stiliserade och med mycket små förändringar kunde användas som motiv för ett broderi. I stället för utforskning av temat bearbetade dessa studerande material- och färgval samt det tekniska utförandet under formgivningsprocessen. Den enda studerande som valde att utgå från texten lyckades med målsättningen att förlänga det konstruktiva skissandet i inledningsskedet av formgivningsprocessen. Dokumentationen i skissboken, som introducerades i början av kursen, fungerade dock relativt bra för alla studerande och följde hand i hand med det praktiska arbetet, inte ett måste som man gör i efterhand. Eftersom denna kurs forskningsmässigt inte gav det resultat som jag hade väntat mig ser jag den som en förundersökning som gav mig viktig vägkost för planering och genomförande av Konsthandarbete 2.

När Konsthandarbete 2, med 10 deltagare, planerades utgick jag från Konsthandarbete 1. Vissa förändringar gjordes dock, dels på basis av de brister som jag upplevde från Konsthandarbete 1, dels på basis av den fördjupning i området jag fått i och med arbetet med artikeln *Skissboken – en genrebeskrivning*. Det teknologiska innehållet i denna kurs bestod av tygtryck, färgning och spetstekniker. Nu var målsättningen att göra utforskningen ännu tydligare, vilket innebar att de studerande skulle söka inspiration direkt ur texten i Kalevala, inte ur tolkningar som gjorts av andra. För att konkretisera detta presenterade jag en modell där utforskning av tema har sin utgångspunkt i Papaneks funktionsanalys (Sjöberg, 2005, s. 272) för att studerande skulle få även en teoretisk förståelse för hur en formgivningsprocess kan byggas upp. Vi startade med delfunktionerna associationer och teknologi, och tangerade även funktionen estetik. Målsättningen var att de studerande skulle bekanta sig med Kalevala och tolka texten med olika teknologiska uppgifter inom färgning och tygtryck som uttryckssätt. Genomförandet av uppgifterna varvades med presentationer i grupp, under vilka de studerande hade skissboken som stöd.

Studerandes första uppgift var att välja ut en eller flera verser ur Kalevala vilka i fortsättningen skulle utgöra deras personliga tema. Utgående från den valda versen skulle de associera till färger och med hjälp av solteknik måla tyg utgående från dessa associationer. Av de målade tygerna valdes ett ut för att klä över skissbokens pärm med (Figur 1).

"Honungsbi, du himlens fågel,
flyg ånyo ut, men uppåt,
høj dig nu till högsta himlen
till den nionde där överst
Lätt tar du dig upp till himlen
du som är så bra att flyga
ovan månen, under solen,
mellan stjärnorna på himlen"

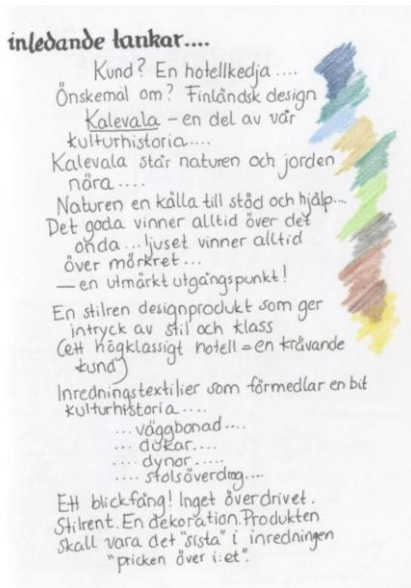
Figur 1. Studerande D:s association till färger utgående från Kalevala, femtonde sången.

Följande uppgift gick ut på att de studerande skulle associera till form eller motiv, konkret eller abstrakt, i den valda texten vilka förverkligades som tygtyck. Denna associationsuppgift visade sig vara svårare än färguppgiften, men var även fruktbar på det viset att många studerande samtidigt som de skissade sina motiv testade dessa i olika tygtryckstekniker. Under testningen stiliserades och förändrades motivet på basis av tygtrycksteknikernas möjligheter och begränsningar. Motivet testades även som grund för ytmönster, bårder och centralornament (Figur 2).

Figur 2. Utdrag ur studerande I:s skissbok som visar hur motivet utvecklats och testats som tygtryck.

I samband med presentationen av den tredje uppgiften kom vi in på produkten genom att delfunktionerna användning och behov i Papaneks funktionsanalys introduceras (jfr Sjöberg, 2005, s. 272). Denna uppgift var att på basis av den utforskning som gjorts i den första och den andra uppgiften formge, planera och tillverka en textil produkt för en utomstående kund. Arbetet inleddes med utforskning och verbal och/eller visuell beskrivning av den tilltänkta kundens behov, samt av hur användningen styr materialval och utformning av produkten (Figur 3).

Figur 3. Studerande G.s inledande tankar kring den tilltänkta kunden och utformning av produkten.

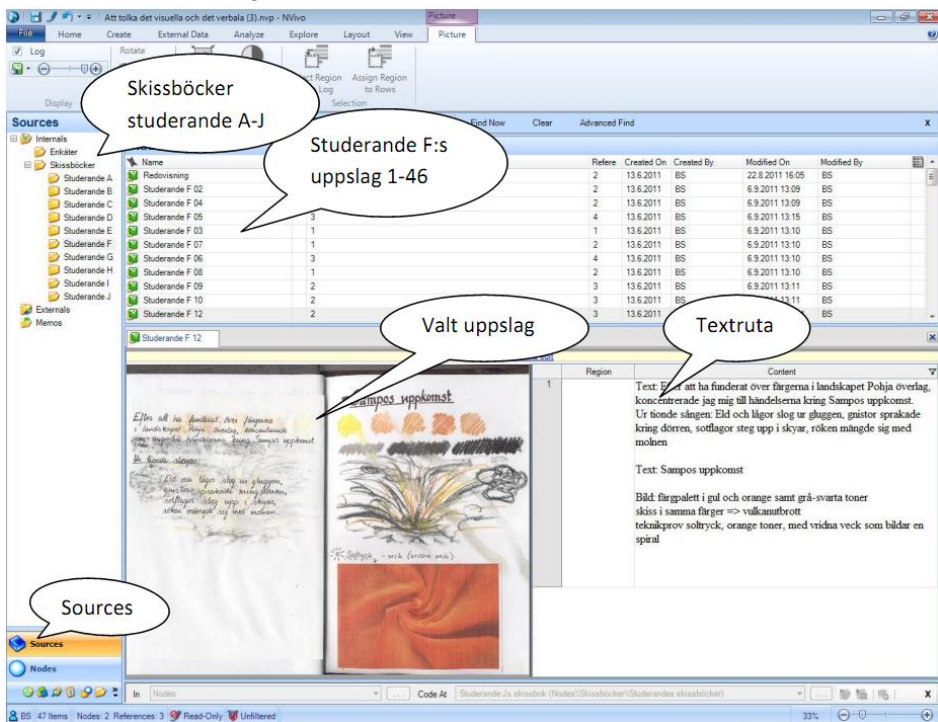
Under återstoden av kursen jobbade de studerande individuellt med sina produkter och fick individuell handledning efter behov. En del av de studerande dokumenterade i skissboken jämsides med tillverkningen, men för en del blev dokumentationen gjord i efterhand och missade då delvis den egentliga idén med skissboken, växelverkan mellan idealbilden och det konkreta arbetet som växer fram efterhand (jfr Sjöberg, 2005, s. 266–269). Kursen avslutades med en gemensam presentation av process och produkt.

Metod och analys

Efter avslutad kurs samlades ett empiriskt material in bestående av 10 inskannade skissböcker (skissboksinnhållet varierade mellan 16 och 48 uppslag/studerande)

samt 10 ifyllda enkäter gällande kursen och skissboksarbetet. I föreliggande analys kommer endast skissböckerna att användas. Vid val av analysmetod har jag inspirerats av Grounded theory så som Anttila (2005, s. 376–384) beskriver metoden samtidigt som de möjligheter som NVivo 9 ger gällande tolkning av verbala och visuella fenomen har utnyttjats. Arbetet med analysen inleddes med att de inskannade skissböckerna importerades i *sources* i programmet som bilddokument. Under *Internals* skapades mappen *Skissböcker* innehållande egna mapper för varje enskild studerandes skissboks innehåll. Analysen indelades i två skeden. Målsättningen med det första skedet var att upptäcka *vad?* skissboks innehåll består av. Målsättningen med det andra analyskedet var att upptäcka *hur?* de studerande verbalt och visuellt tolkat den utvalda versen.

Det första analyskedet inleddes med att i NVivo öppna *Sources/Internals/Skissböcker* där man får fram studerandes skissböcker som egna mapper. Genom att klicka på mappen med studerandes namn (A–J) öppnas de inskannade bild-dokument. Därefter kan man öppna de enskilda inskannade skissboksuppslagen. Intill skissboksuppslaget öppnas en textruta i vilken den aktuella bilden kan beskrivas verbalt (Figur 4).

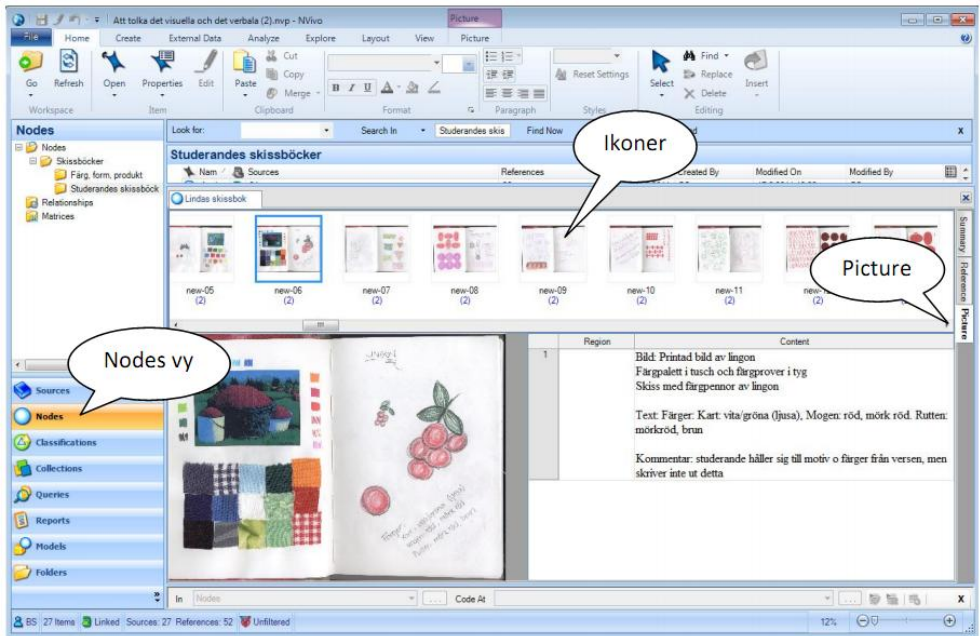

Figur 4. Sources vy i NVivo. Skissboksuppslag samt beskrivning av innehållet i Studerande F:s skissbok i *Textrutan* under rubrikerna *Text* och *Bild*.

Under detta analyskedet beskrevs i textrutan först innehållet på varje uppslag i skissboken under två rubriker, *Text* respektive *Bild*. Under *Text* har studerandes nedskrivna tankar, kommentarer, frågor mm. återgivits exakt. När det gäller kopierade texter, exempelvis teknikbeskrivningar samt sånger och verser ur Kalevala, har dessa enbart noterats (exempelvis *teknikbeskrivning av filmtryck* respektive *Kalevala 9. versen, 47. sången*). Under *Bild* har olika typer av visuellt material, t.ex. skisser, färg-, material- och teknikprover, printade bilder, mm. beskrivits. Beskrivningen av det visuella och det verbala innehållet i textrutan har underlättat den kodning som skall ge svar på *vad?* de studerande dokumenterat i sin skissbok.

Kodningen av skissboks innehållet påbörjades med de tre huvudnoderna *Uppgift 1*, *Uppgift 2* och *Uppgift 3*. Dessa noder baserar sig på kursinnehållet. Under kodningens gång bildades undernoder på basis av de visuella och verbala resurser med hjälp av vilka de studerande utfört de olika kursuppgifter. Dessutom bildades en ny huvudnod, *Övrigt*, eftersom allt material inte kunde kodas under *Uppgift 1*, *2* och *3*. Efter att alla kodningar gjorts utnyttjas funktionen *Matrix Coding* som gör det möjligt att sammanställa resultatet direkt i en tabell. Sammanställningen görs enligt följande: välj *Explore* i verktygsfältet, därefter *New Query > Matrix Coding > Rows > Select* kryssa för de *items* som skall ingå i matrisens rader, *Rows*, klicka sedan på *Add to list*. Därefter fylls kolumnerna, *Columns*, i på motsvarande sätt. Med ett klick på *Run* byggs matrisen upp. Matrisen kan sparas som Exceltabell. I *Tabell 1* i resultatredovisningen visas kodningen i sin helhet samt antalet kodningar för varje enskild studerande A–J.

Det andra analyskedet inleddes med en tolkning av skissboks innehållet utgående från *Text* och *Bild* under rubriken *Kommentar* i textrutan. Under denna rubrik gjordes en sammanfattning för varje uppslag av vad som kan utläsas om studerandes arbetssätt samt hur det verbala och det visuella stöder utvecklingen av färg- och motivval vartefter processen framskrider. I dessa kommentarer har både det aktuella skissboksutslaget och den tidigare beskrivningen av innehållet på uppslaget under *Text* och *Bild* beaktats (jfr. Figur 4). Efter att ha kommenterat skissboks innehållet påbörjades kodningen för det andra analyskedet. Under detta skede kodades enbart verbalt och visuellt innehåll som kunde uppfattas som en tolkning av den utvalda Kalevala versen. För att underlätta arbetet kodades varje uppslag i de studerandes skissböcker som noder. Om man öppnar fliken *Picture*, en av flikarna i högra kanten av *Nodes vyn*, öppnar sig dels enskilda skissboksutslag med tillhörande textruta, men även den aktuella studerandes alla skissboksutslag som ikoner. Genom att klicka på en ikon öppnas önskat uppslag. Detta gör materialet lätt överskådligt, det går snabbt att navigera sig genom de olika utslagen och att bilda sig en helhetsbild av varje enskild studerandes process (Figur 5).

Figur 5. Nodes vy i NVivo. Uppslagen i Studerande D:s skissboken som noder.

Kodningen resulterade i åtta noder där tolkning av Kalevala versen kunde konstateras. För att se i samband med vilken av de tre kursuppgifterna tolkningen skett gjordes en matris där noderna Uppgift 1, 2 och 3 bildade rader och noderna gällande tolkning utgjorde kolumner (Tabell 2 i resultatbeskrivningen).

Resultatbeskrivning

När ett nytt arbetssätt i slöjd introduceras, oberoende av om det är fråga om slöjdteknologiska eller formgivningsteknologiska kunskaper och färdigheter blir det rätt styrt, eftersom avsikten är att de studerande först skall lära sig grunderna innan de tillämpar arbetssättet på ett mera personligt sätt (jfr Sjöberg, 2009, s. 49). En av målsättningarna med kursen Konsthandarbete 2 var att de studerande skulle hitta nya inspirerande sätt att utforma motiv och produkter. Tanken var att de samtidigt skulle träna sig i att kunna uttrycka och hitta ord för det man ser, det man gör och för det som händer under processen. Detta för att de studerande för sitt framtida yrke skall få beredskap att utvärdera och kommentera sina elevers arbeten.

Målsättningen med det första analyskedet var att komma underfund med *vad?* skissboksinnhållet består av. Resultatet av analyskedet finns i matrisen i *Tabell 1*.

Av tabellen framgår dels att antalet kodningar för de enskilda studerande är mycket varierande, dels en antydning till att ju flera kodningar desto mera varierande är innehållet i skissböckerna. Om man på basis av resultatet i tabellen återgår till de studerandes skissböcker kan man dra vissa slutsatser av hur antalet kodningar förhåller sig till de studerandes processer under arbetets gång. För att konkretisera tabellen beskrivs några studerandeprofiler.

Studerande A, som tillsammans med Studerande J, har det lägsta antalet kodningar, kan profileras som en studerande som tidigt i processen kommit igång med bildassociationer ur vilka motivet växer fram. Innan hon bekantat sig med alla olika färgnings- och tryckningsteknikerna har hon bestämt sig för motiv och produkt vilket också styr processen och negativt påverkar valmöjligheterna i fortsättningen. De flesta kodningarna gäller dokumentation utan kommentarer, vilket även försvårar tolkningen.

Studerande B går målmedvetet fram men utför relativt kortfattat de uppgifter som föreskrivits. I skissboken saknas verbala kommentarer vilket gör det svårare att tolka bilderna. När det gäller produkten kan man utläsa att trots att uppgiften var att planera en produkt till en utomstående kund, så är det ändå det egna behovet som står i främsta rummet. Produkten går dock att anpassa till en utomstående kund. En enda skiss på den tilltänkta produkten kan tolkas som att produkten utformats enbart som en inre gestaltning och inte genomgått någon konkret planering, med hjälp av vilken produkten eventuellt kunde ha utvecklats vidare.

Studerande F, som hör till de studerande som har det största antalet kodningar, har grundligt utforskat vad Kalevala är och vad verket står för. Hon har jobbat mycket fokuserat, utnyttjat de möjligheter till utforskning som Kalevala ger. Hon har målmedvetet studerat olika verser av den valda sången och tolkat texten som former och färger. Den verbala tolkningen är inte omfattande, några korta kommentarer eller hänvisningar här och där, men man kan ändå följa den röda tråden. Man får en känsla av att hon njutit av arbetssättet. Motivet för tygtrycket och själva slutprodukten växer fram sent i processen vilket var målsättningen med dokumentationen i skissboken.

Sammanfattningsvis kan konstateras att studerande med färre kodningar när det gäller skissboks innehåll är studerande som inte är vana att uttrycka sig varken verbalt eller visuellt. Dokumentationen känns ofta krystad och ibland gjord i efterhand. Studerande med många kodningar har lättare att uttrycka sig och verkar också vara vanare att använda utforskning som arbetsmetod.

Tabell 1: Matris över kodningsresultat för analyskede 1

	Totalt	Studera A	Studera B	Studera C	Studera D	Studera E	Studera F	Studera G	Studera H	Studera I	Studera J
Uppgift 1											
Palett + motiveringar	3							2			1
Printade bilder + palett	9	3	1		2	2			1		
Printade bilder + palett + motiveringar	5		1		1	1	2				
Teknikprov färg	10	1	3	1	4					1	
Teknikprov färg + motivering	10					1	1	4	2		2
Teknikprov färg + motivering + palett	2						2				
Uppgift 2											
Illustration till vers	4	2	1			1					
Printad bild	2									2	
Printad bild + kommentar	2										2
Skiss + motiveringar	4	1	1							1	1
Skiss + vers eller versrad	13			3	1		2		5	2	
Skisser	4				3					1	
Skissutveckling	10			1	2		4		2		1
Skissutveckling + motiveringar	16				1	3		10		1	1
Teknikprov form	24	5	1	3	2		1		3	8	1
Teknikprov form + motivering	20		1			3		5	5	5	1
Uppgift 3											
Arbetsordning	2						1			1	
Detaljskiss av motiv	5						3			2	
Detaljskiss av produkt	11	2	2		1	1			4		1
Detaljskiss motiv + motivering	12	1			2		2	7			
Färdig produkt	14							1	3		
Målgrupp	10	1			3	1	2	1	1		1
Papaneks funktionsanalysmodell	15			2	2		2	1	5	1	2
Produktidéer, text	24			3	1	2	7	3	7		1
Produktutveckling	5							4	1		
Tillverkningsprocessen	8						3	4	1		
Övrigt											
Kalevala vers	14			3		2	2	5	1		1
Kalevala vers/versrad + printad bild	8					6			1	1	
Tankar kring Kalevala	9						4	3	1	1	
Teknikbeskrivning	31		14	8			7			2	
Totalt		16	25	24	25	23	45	50	43	29	16

Målsättningen med det andra analyskedet var att upptäcka *hur?* de studerande arbetat. Under detta skede kodades enbart verbalt och visuellt innehåll som kunde uppfattas som en tolkning av den utvalda Kalevala versen. Analyskedet resulterade i matrisen i *Tabell 2* som är en sammanställning där alla studerandes kodade tolkningar ingår. Motsvarande matriser gjordes för varje enskild studerande.

Tabell 2. Matris över kodningsresultat från analyskedet 2.

	Färgprov	Palett	Printad bild	Skiss	Skissutveckling	Teknikprov	Verbalt	Vers, versrad
Uppgift 1	18	6	12	4		8	21	7
Uppgift 2	1		9	32	13	16	36	3
Uppgift 3				1	5	3	13	
Totalt	19	6	21	37	18	27	70	10

Marner (2005, s. 127–131) använder begreppet horisontell mediering för att belysa hur verbala och visuella uttrycksätt kan kombineras för att skapa betydelse eller kunskap. I kursen Konsthandarbete 2 var strävan att uppmuntra de studerande att använda sig av mångsidiga visuella uttrycksätt eftersom tidigare utvärderingar visat att en av orsakerna till att studerande inte utvecklar sina idéer beror på att de anser att de inte kan uttrycka sina tankar genom skisser (Sjöberg, 2000; Suojanen, 1991, s. 320–321).

Matrisen visar att verbal tolkning har de flesta kodningarna. Detta kan förklaras med att den verbala tolkningen oftast sker i samband med någon typ av visuell tolkning. Hos de studerande som inledningsvis i skissboken jobbar med en horisontell mediering är det lättare att också i ett senare skede följa med hur färger, motiv och produkt utvecklas trots att det inte alltid är verbaliserat (jfr *Figur 2*).

Överlag kan konstateras att den mest omfattande verbala och visuella tolkningen av den valda Kalevala versen skett i samband med utförandet av *Uppgift 1* och *2*. Efter att färger och motiv tolkats och utvecklats ur de associationer som Kalevala gett upphov till i samband med de två första uppgifterna börjar dessa leva ett eget liv och utvecklas under *Uppgift 3* oberoende av den ursprungliga inspirationskällan. Endast en studerande följer upp Kalevala temat också när det gäller utvecklingen av produkten i *Uppgift 3*.

Reflektion

I kurserna Konsthandarbete 1 och 2 valdes Kalevala som inspiration eftersom texten innehåller oändliga tolkningsmöjligheter för textilt skapande. Genom att använda NVivo 9 som redskap i analysen av det empiriska materialet har den vetenskapliga tolkningen av bildmaterialet underlättats. Dataprogrammet ger oändliga möjligheter att bearbeta bildmaterial av vilka denna artikel ger en liten inblick i.

Eftersom det empiriska materialet är insamlat från en kurs som jag som forskare själv planerat och genomfört blir också tolkning och analys subjektiv. Detta kan ses som en styrka i och med att jag har en grundlig förförståelse för materialet. Å andra sidan kunde en utomstående forskare ha upptäckt kvaliteter i materialet som jag förbisett.

Resultaten visar att horisontell mediering i samband med dokumentation i skissbok kan leda till en mångsidig utforskning av inspirationstemat för formgivningen. Studerande som är vana att uttrycka sig verbalt och visuellt har tagit till sig dokumentation i skissbok som arbetsmetod och utvecklat den som ett redskap för den egna formgivningen. Det krävs dock mycket uppmuntran och träning för att studerande som inte är vana att uttrycka sig verbalt och visuellt skall ta till sig arbetsmetoden.

Referenser

- Anttila, P. (2005). *Ilmaisu, teos, tekeminen ja tutkiva toiminta* [Uttryck, artefakt, verksamhet och forskningsverksamhet]. Artefakta 16. Hamina: Akatiimi.
- Dysthe, O. (2003). Sociokulturella teoriperspektiv på kunskap och lärande. I O. Dysthe (red.) *Dialog, samspel och lärande*. Lund: Studentlitteratur.
- Finska Litteratursällskapet. (2010). *Kalevala*. Hämtat 18.10.2011, från <http://www.finlit.fi/kalevala/index.php?m=196&l=3>
- Hellspong, L. (2001). *Metoder för brukstextanalys*. Lund: Studentlitteratur.
- Huldén, L. & Huldén, M. (2000). *Kalevala. Finlands nationalepos*. Stockholm: Bokförlaget Atlantis.
- Kalevala Koru. (2010). Hämtat 18.10.2011, från <http://www.kalevalakoru.se/>
- Marner, A. (2005). *Möten och medieringar – estetiska ämnen och läroprocesser i ett semiotiskt och sociokulturellt perspektiv*. Umeå: Umeå universitet, Fakultetsnämnden för lärarutbildning.
- Sjöberg, B. (2000). Design as an integrated part of sloyd education. Ingår i U. Suojanen & M. Porko-Hudd (Red.) *World-Wide Sloyd. Ideologi för framtidens samhälle. Dokumentation från NordFo-symposium*. Vasa, 26.–27.11.1999

- (Techne serien: Forskning i slöjdpedagogik och slöjdvetenskap B:8/2000) Vasa: Åbo Akademi. Institutionen för lärarutbildning, slöjdpedagogik.
- Sjöberg, B. (2005). Skissboken – en genrebeskrivning. I S. Kullas & M-L. Pelkonen (Eds.) *The relationship of Nordic handicraft studies to product development and technology. Proceedings from a NordFo conference in Rauma, September 20.–26.2004* (Techne series: Research in Sloyd Education and Crafts Science, B 14/2005. s. 251–283) Vasa: NordFo.
- Sjöberg, B. (2008).Handledning i dialog som slöjdpedagogisk undervisningsmetod. *FORMakademisk*. Vol. 1, nr. 1, s. 70–84.
- Sjöberg, B. (2009). *Med formgivning i fokus. En studie om holistisk slöjd i lärarutbildningen* (Akademisk avhandling). Åbo: Åbo Akademi.
- Suojanen, U. (1991). *Käsityöllisten työprocessien ja niiden opetuksen kehittäminen toimintatutkimuksen avulla* [Utveckling av undervisning av hantverksmässiga arbetsprocesser med hjälp av aktionsforskning] (Akademisk avhandling). Julkaisuja sarja C. Scripta lingua fennica edita. Osa 86. Turku: Turun yliopisto.
- Säljö, R. (2005). *Lärande i praktiken. Ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: Norstedts Akademiska Förlag.

Barbro Sjöberg, PeD, lektor i textilslöjd vid Pedagogiska fakulteten, Åbo Akademi, Vasa, Finland. Sjöbergs doktorsavhandling från 2009 bär titeln ”Med formgivning i fokus. En studie om holistisk slöjd i lärarutbildningen”.